

I. A fedezetelvonás nem csak a fedezet átruházásával valósulhat meg, hanem például úgy is, hogy adós olyan színlelt kötelezettségeket vállal, melyek biztosítéka a hitelezői kielégítés fedezete; azonban a színlelt kötelezettség - jogcíménél fogva - a kielégítési sorrendben előnyt élvez.

II. A közeli hozzátartozókkal kötött munkaszerződések relatív hatálytalanságára alapított kereset körében az ingyenesség és rosszhiszeműség törvényi vélelméből az következik, hogy a felperes (hitelező) jogerős ítélettel megállapított követelésével szemben csak az a munkabér élvez kielégítési elsőbbséget, amely tekintetében egyrészt a munkaviszony alapján történő munkavégzés ténylegességét, másrészt a kikötött bér arányos (reális) összegét az alperesek kétséget kizáróan bizonyították.

Alkalmazott jogszabályok: Ptk.203.§. ,685.§. b/ pontja

Győri Ítéltábla Pf.II.20.339/2010/4.

A felperes – mint hitelező – , valamint az I.r. alperes ügyvezető által képviselt IV.r. alperes – mint adós – között 1998. augusztus 27. és 1999. május 18. napján jött létre hitelszerződés, együtt 4.100.000. osztrák schilling (ATS) folyósítására. A hitel fedezetéül a hitelező és az adós között jelzálogszerződés is létrejött, amely alapján a földhivatal 2.700.000. ATS és 1.400.000. ATS valamint járulékaik erejéig a jelzálogjogot bejegyezte az I.r. alperes kizárólagos tulajdonában álló gy.-i 874 hrsz-ú ingatlanra. A hitelszerződések felmondását követően a felperes bírói úton érvényesítette a IV.r. alperessel szemben a hitel- és járulékai követelését. A bíróság jogerős ítéletében a IV.r. alperest 292.848. euró tőke, annak a 2000. november 15. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamata és perköltség megfizetésére kötelezte. A jogerős ítélet alapján a felperes végrehajtást kezdeményezett és a körzeti földhivatal a 2006. november 2. napján kelt határozatával jegyezte be a fedezeti, 874 hrsz-ú ingatlanra a végrehajtási jogot 82.067.724.Ft tőke és járulékai erejéig.

A IV.r. alperes tagja az ügyvezetői tisztséget betöltő I.r. alperes, valamint a II.r. alperes; a III.r. alperes az I-II.r. alperesek gyermeke. Az I.r. alperes 1997. április 1-től, a II.r. alperes szobaasszonyként 2007. január 5-től, míg a III.r. alperes recepciósként 2006. június 7. napjától áll munkaviszonyban a IV.r. alperessel. Az I.r. alperes havi bruttó munkabéré 2006. január 1. napjától 280.000.Ft-ban, 2007. január 1. napjától 650.000.Ft-ban, 2008. január 1. napjától 1.500.000.Ft-ban állapították meg. A II.r. alperes havi bruttó munkabére 2007. január 5. napjától 650.000.Ft-ban, 2008. január 2. napjától 1.500.000.Ft-ban került megállapításra. A III.r. alperes havi bruttó munkabére 2006. június 27. napjától 145.000.Ft, 2007. január 1. napjától havi 650.000.Ft és 2008. január 2. napjától havi 1.500.000.Ft volt.

Az I-III.r. alperesek - mint munkavállalók - a IV.r. alperessel - mint munkáltatóval - szembeni munkabér-követelésüket a fenti hitelszerződés folyamatban léte alatt fizetési

meghagyás kibocsátása iránti kérelem útján érvényesítették, a kibocsátott fizetési meghagyások – IV.r. alperesi ellentmondás hiányában - jogerőre emelkedtek. Az I-III.r. alperesek által megindított végrehajtási eljárások során – 2010. január 21. napjáig – a IV.r. alperes tulajdonát képező győri 874 hrsz-ú ingatlanra az I.r. alperes javára (több részletben) 38.368.100.Ft, a II.r. alperes javára 31.800.000.Ft és a III.r. alperes javára 33.896.750.Ft erejéig került végrehajtási jog bejegyzésre.

Az önálló bírósági végrehajtó a 874 hrsz-ú ingatlan becsértékét 220 millió forintban állapította meg.

A felperes – módosított – keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy a IV.r. alperes munkáltató és az I-III.r. alperes munkavállaló között létrejött munkaszerződések a felperessel szemben a Ptk.203.§-a alapján hatálytalanok. Másodlagosan az I-III.r. alperes javára a győri 8704 hrsz-ú ingatlanra bejegyzett végrehajtási jogok felperessel szembeni hatálytalansága megállapítását kérte, melynek következtében a felperes az I-III.r. alperest megelőző sorrendben jogosult a IV.r. alperessel szembeni követelése kielégítésére.

Az I-III.r. alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Az alperesek azzal érveltek, hogy a IV.r. alperes tulajdonában lévő ingatlanra bejegyzett végrehajtási jogok munkabér-követelésen alapulnak, melyek – a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 165.§-a alapján – kielégítési elsőbbséget élveznek. Ez a rangsor pedig a Ptk.203.§-ára alapított perben nem érinthető.

Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletével a keresetet elutasította, egyben kötelezte a felperest az I-III.r. alperes perköltsége viselésére. Az elsőfokú bíróság határozata indokolásában – elsődlegesen – azért tartotta alaptalannak a módosított keresetet, mert a Ptk.203.§. (1) bekezdése szerinti hatálytalansági kereset szükségképpen olyan keresethalmazatot jelent, amely magában foglal egy megállapítási (Pp.123.§.) – és egy tűrés iránti keresetrészt is. Ez utóbbi (marasztalási) keresetet a relatíve hatálytalan szerződéssel elvont vagyontárgy megszerzőjével szemben kell előterjeszteni. Így a felperes által előterjesztett, pusztán megállapításra irányuló kereset nem alkalmas a felperes jogainak az alperesekkel szembeni megóvásához. Másodsorban az elsőfokú bíróság a Ptk.203.§. (1) bekezdése tényállását úgy értelmezte, hogy az csak „de jure értelemben vett fedezetelvonás” esetén alkalmazható, azaz akkor, ha a fedezetelvonó szerződésnek közvetlen tárgya volt az elvont vagyoni érték, pl. a vagyontárgy tulajdonjogának átruházása vagy az azt terhelő jog alapítása esetén. Ugyanakkor a követelés fedezete bármely formában történő megterhelése („de facto fedezetelvonás”) esetén a Ptk.203.§-a nem alkalmazható. A megyei bíróság kifejtette, hogy a konkrét perbeli esetben olyan szerződés nem jött létre, amelynek közvetlen tárgya lett volna a fedezeti ingatlan, így a felperes csak a Ptk.203.§-án kívüli jogvédelmi eszközzel biztosíthatja igénye érvényesítését. Végül a megyei bíróság – vizsgálva a Ptk.203.§-a alkalmazásának valamennyi feltételét, rámutatott arra is, hogy a felperes hitelkövetelése fedezetének elvonása sem állapítható meg egyértelműen, mert a perben nem vált bizonyossá, hogy a végrehajtási jogokkal

terhelt ingatlan ne biztosítaná mind a felperes, mind pedig az I-III.r. alperes követelésének kielégítését.

Ez ellen az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, annak megváltoztatása, és – a fellebbezésben – megváltoztatott keresetének való helyt adás iránt. A fellebbezésben megváltoztatott keresetben – elsődlegesen – azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg az alperesek közötti munkaszerződések érvénytelenségét azok nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközése (Ptk.200.§. (2) bekezdés) és színleltsége (Ptk.207.§. (6) bekezdés) miatt. Kérte egyben érvénytelenség jogcímén (Inytv. 62.§. (1) bekezdés a/ pont) a 874 hrsz-ú ingatlanról az I-III.r. alperes javára bejegyzett végrehajtási jogok törlését. Másodlagosan fenntartott keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperesek között létrejött munkaszerződések a felperessel szemben a Ptk.203.§. (1)-(2) bekezdése alapján hatálytalanok; kérte egyben az I-III.r. alpereseket annak tűrésére kötelezni, hogy a felperes a IV.r. alperes adóssal szemben fennálló hitelkövetelése és járulékait a 874 hrsz-ú ingatlan végrehajtási értékesítéséből befolyt összegből kielégítse.

Az I-III.r. alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítélete helybenhagyását kérte. Azzal érveltek, hogy a felperes keresetváltoztatása a Pp.247.§. (1) bekezdésébe ütközik, mivel abból következően a másodfokú eljárásban (új) érvénytelenségi kereset nem terjeszthető elő.

A fellebbezés – az alábbiak szerint – alapos.

Az ítélet tábla megállapította, hogy az elsőfokú bíróság az ítélete alapjául szolgáló tényállást helyesen állapította meg; azonban az ítélet tábla az abból levont – részben eljárásjogi, részben anyagi jogi – jogkövetkeztetéssel nem értett egyet.

A fellebbezési ellenkérelem helytállóan mutatott rá, hogy a felperes megváltoztatott keresete elsődleges – érvénytelenség megállapítására és végrehajtási jogok törlésére irányuló – kereseti kérelme a másodfokú eljárásbeli keresetváltoztatás tilalmába (Pp.247.§. (1) bekezdés) ütközött. A fellebbezés érvelésével szemben a megváltoztatott keresetben a felperes nem csupán megállapítás helyett teljesítést (Pp.247.§. (1) bekezdés c/ pont) követelt, hanem olyan új keresetet terjesztett elő, amely az elsőfokú eljárásnak nem volt tárgya. Az elsőfokú tárgyalás berekesztéséig a felperes a munkaszerződések bármely jogcímű érvénytelenségére nem hivatkozott és nem kérte az I-III.r. alperesi végrehajtási jogok törlését sem. A Pp.247.§. (1) bekezdése kizárja a fellebbezési eljárásban új kereset előterjesztését és ezen belül újabb érvénytelenségi okra hivatkozást. (pl. BH 1999/279., EBH 2000/326.) Így az ítélet tábla az elsőfokú ítélet felülbírálatára során figyelmen kívül hagyta a felperes meg nem engedett keresetváltoztatása szerinti érvénytelenségi és törlési keresetet.

Ugyanakkor a felperes elsőfokú eljárás során módosított keresete, valamint a fellebbezésben előterjesztett (lényegében pontosított) másodlagos, a Ptk.203.§. (1)-(2)

bekezdésére alapított keresete már nem tért el egymástól. Ezért az ítélőtábla – egyrészt – azt állapította meg, hogy a felperes fellebbezésében a Ptk.203.§-a szerinti hatálytalansági keresetét nem változtatta meg. Az elsőfokú bíróság az előtte folyamatban volt eljárás során módosított keresetet tévesen értékelte csupán megállapítási (Pp.123.§.) keresetnek.

Ugyanis a Pp.3.§. (2) bekezdésében meghatározott kérelemhez kötöttség elve nem azt jelenti, hogy a bíróság a keresetben az adott esetben téves elnevezéssel megjelölt jogcímhez is kötve lenne, hanem a keresetben előadott tények alapján, az azzal perbehozott jogviszonyt – a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő jogi minősítéssel – kell elbírálnia. A felperes az elsőfokú eljárás során módosított keresetében a munkaszerződések Ptk.203.§-a szerinti hatálytalanságának megállapítása (Pp.123.§.) mellett azt is kérte, hogy a bíróság állapítsa meg a fedezeti ingatlanra az I-III.r. alperes javára bejegyzett végrehajtási jogok felperessel szembeni hatálytalanságát is, melynek folytán a felperes az alpereseket megelőző sorrendben lenne jogosult hitelkövetelése kielégítésére. Ez utóbbi kérelem – kétségtelen tartalma alapján – nem más, minthogy az I-III.r. alperes tűrni tartozik – a javukra bejegyzett végrehajtási jogokra tekintet nélkül – a felperes kielégítési jogának gyakorlását az ingatlanból. Ezért a felperes – bár keresetét megállapítási keresetnek nevezte – tartalma szerint a Ptk.203.§. (1) bekezdése által megkövetelt kétirányú, megállapítási és marasztalási (tűrés) kereset is előterjesztett. Így az elsőfokú bíróság csupán amiatt, mert a Ptk.203.§-a alapján kizárólag megállapítási kereset nem terjeszthető elő, téves eljárásjogi álláspontot elfoglalva mellőzte a kereset érdemi elbírálását.

Nem értett egyet az ítélőtábla az elsőfokú bíróság azon okfejtésével sem, hogy fedezetelvonó ügyletnek csak az a szerződés minősülhet, amelynek „közvetlen tárgya az elvont vagyoni érték”, így pl. bármely a fedezetre irányuló átruházási szerződés; avagy a követelés fedezete zálogtárgyul (Ptk.251.§.), vagy óvadékként (Ptk.270.§.) lekötése. A hitelező követelése kielégítési alapját, és így érdekeit sértő fedezet elvonása (az említett példákon túl) történhet olyan jogügylettel is, amely azt célozza, hogy az adós a végrehajtás alól mentesüljön, s azt eredményezi, hogy a hitelező az adósnál meglévő fedezetből igényét nem tudja kielégíteni. Ezért a fedezetelvonás történhet olyan – formálisan jogszerű, de ténylegesen a jog által tiltott módon is, úgy hogy az adós olyan színlelt kötelezettségeket vállal, melyek biztosítéka a hitelezői kielégítés fedezete; azonban a színlelt kötelezettség - jogcíménél fogva - a kielégítési sorrendben előnyt élvez. A konkrét esetben – a nem vitás tények szerint – a felperes hitelkövetelése biztosítékaul szolgáló ingatlan fedezetét az alperesek sorozatosan olyan szerződésekből eredő követelésekkel vonták el, melyek esetében a Ptk.203.§. (2) bekezdése megfelelő alkalmazásával a rosszhiszeműséget vélelmezni kell, és amelyek a végrehajtás során részükre elsőbbséget biztosítanak. Ezért a Ptk.203.§-a alapján a felperesi keresetindításnak nem volt törvényi akadálya.

Az ítélőtábla egyetértett viszont az elsőfokú bíróság ítélete indokolásának azon részével (III. pont), melyben részletezte a Ptk.203.§. (1)-(2) bekezdése törvényi tényállási elemei alapján a hatálytalansági kereset teljesítésének feltételeit. Helyes ezért annak megyei bírósági kiemelése is, hogy a perben a hitelező felperes köteles

bizonyítani (Pp.164.§. (1) bekezdés), hogy a végrehajtási jogával terhelt ingatlanból, illetve a IV.r. alperes más vagyonából a hitel követelése nem elégíthető ki. Ugyanakkor a meghiusult kielégítési jogú hitelezőtől nem lehet megkövetelni az adós IV.r. alperes teljes vagyontárára elkészítését; elegendő annak igazolása, hogy a felperes követelése részben vagy egészben az adós ismert vagyontárgyaiból nem hajtható be, figyelemmel az egyéb hitelezők ismert követeléseire is.

Az elsőfokú bíróság a részben eltérő eljárásjogi-, illetve anyagi jogi álláspontja folytán elmulasztotta a teljes bizonyítási eljárás lefolytatását a felperes követelése fedezetének elvonása iránti keresete (Ptk.203.§.) elbírálása során. Ezért az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp.252.§. (3) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot kötelezte az újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára.

A megismételt eljárás során a felperes fenntartott keresete alapján abból szükséges kiindulni, hogy a Pp.3.§. (1) bekezdése és a Ptk.234.§. (1) bekezdése szerint a semmisséggel kapcsolatos perindítási jogot csak közvetlen jogi érdekelttség, avagy erre irányuló jogszabályi felhatalmazás alapozhatja meg. (pl. BH 2001/335.) Általában, a szerződő feleken kívülálló harmadik személy érvénytelenség megállapítása iránti keresetjogi jogát csak akkor lehet elismerni, ha érdekei más jogi eszközzel nem védhetőek meg. (EBH 2003/850.) Ugyanakkor a felperes számára nem az alperesek között létrejött munkaszerződések megkötése előtti helyzet helyreállításának, hanem a hitelkövetelése kielégítési alapja rendelkezésre állásának, a követelés kielégíthetőségének van jelentősége. A hitelező kielégítési alapját elvonó ügylet hatálytalanságának megállapítására vonatkozó törvényi tényállás (Ptk.203.§.) fedezetelvonási cél esetén a sérelmet szenvedett hitelező számára olyan lex specialis, amely az érvénytelenség megállapítását megelőzően garantálja a törvény által védett érdekeit. (BDT 2007/1685.) Természetesen a felperes nem zárható el az elsőfokú eljárásban újabb érvénytelenségi kereset előterjesztésétől. Az alperesek között létrejött szerződések semmisségének esetleges megállapítása esetén pedig nem kizárt a fedezetelvonó szerződés esetére előírt jogkövetkezmény alkalmazása. (EBH 2002/742.) Ismételt semmisségi kereset előterjesztése esetén – az említett hitelezői érdekre figyelemmel – nem alkalmazható mechanikusan a Legfelsőbb Bíróság 2/2010 (VI.28) PK. véleménye 6. pontjában írt azon iránymutatás, hogy elsődlegesen a bíróságnak a semmisségi okot kell vizsgálnia. Fedezetelvonási tényállásnál a hitelező érdeke nem a biztosítékot kiüresítő szerződés semmissé nyilvánítása, hanem a megfelelő fedezet rendelkezésre állása.

Az újabb eljárás során a relatív hatálytalanságra alapított kereset körében a Ptk.203.§. (2) bekezdése szerinti ingyenesség és rosszhiszeműség törvényi vélelmével szemben a Ptk.685.§. b/ pontja szerinti közeli hozzátartozó I-II-III.r. alperest terheli annak a kétséget kizáró bizonyítása, hogy részükről – a vizsgált időszakban – ténylegesen történt munkavégzés, s ennek reális ellenértéke volt a munkaszerződésben (munkaszerződés-módosításokban) feltüntetett munkabér. Ugyanis csak a reális és jogszerűen megállapított munkabér összege élvez kielégítési elsőbbséget a jogerős ítélettel megállapított felperesi követeléssel szemben. A bizonyítás eredményeként az esetleges „nem reális”, s ezzel a felperes kielégítési alapját (fedezetét) elvonó

(összesített) munkabér összegét az elsőfokú bíróságnak – a jogalap körében – meg kell állapítania, s ennek összege erejéig az I-II-III.r. alperes köteles lesz tűrni, hogy a felperes őket megelőzően elégítse ki a követelését.

Amennyiben tehát a megismételt eljárás során bizonyossá válik, hogy a felperes követelése a IV.r. alperes vagyonából teljes egészében nem hajtható be, csak azon munkaszerződések (szerződésmódosítások) felperessel szembeni hatálytalansága állapítható meg, melyek olyan összeggel terhelik a fedezeti ingatlant, hogy az a felperes kielégítését megghiúsítja.